

ימי עיון בתנ"ך תשע"ה

ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב (נ"ט כ)

הרב יגאל אריאל (שיעור מס' 18)

a.yigal@017.net.il

א. כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות (נ"ו א).

החוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי (נ"ז יג).

אז תקרא וה' יענה תשובה ויאמר הנני, אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר און (נ"ח ט).

אם תשיב משבת רגלך עשות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיה ממצוא חפצה ודבר דבר. אז תתענג על ה' והרפכתיה על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר (נ"ח יד).

כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם וחטאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע (נ"ט ב).

ב. מחיתי קעב פשעיה וכענן חטאותיה שובה אלי כי גאלתיך (מ"ד כב).

כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו (נ"ב ג).

ג. "מאמר ישעיהו יראה מתחלה שהוא סותר גזרות משה רבינו ע"ה. כי הנה משה אמר: ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך דברים ד'. שיראה שהדרישה תחוייב שתקדם למציאה. והנה ישעיהו אמר: דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב (נ"ה ו). שסידר הדרישה אחר המציאה. גם משה אמר: אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו, והוא אמר: קראוהו בהיותו קרוב" עקידת יצחק ק'.

ד. "א"ר נתן: גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, שנאמר: שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. רבי אלעזר אמר: שהיא סמוכה לגאולה, שנאמר: ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה"י יומא פ"ו.

ה. נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם. דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה (מ' א-ב).

ו. בן שפתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם ושם אמו חפצי בה: ויעש הרע בעיני ה' כתועבת הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל: וישב ויבן את הבמות אשר אבד חזקיהו אביו ויקם מזבחת לבעל ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך ישראל וישתחו לכל צבא השמים ויעבד אתם: ויבנה מזבחת בבית ה' אשר אמר ה' בירושלם אשים את שמי: ויבן מזבחות לכל צבא השמים בשתי חצרות בית ה': והעביר את בנו באש ועונן ונחש ועשה אוב וידענים הרבה לעשות הרע בעיני ה' להכעיס: וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה בנו בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם (מלכים-ב כ"א א-ז).

ז. מנשה הרג את ישעיה. אמר רבא: מידן דיינייה וקטליה. אמר ליה: משה רבך אמר: 'כי לא יראני האדם וחיי'. ואת אמרת: 'ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא'. משה רבך אמר: 'מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו', ואת אמרת: 'דרשו ה' בהמצאו'. משה רבך אמר: 'את מספר ימיד אמלא' ואת אמרת: 'והוספתי על ימיד חמש עשרה שנה'. אמר ישעיה: ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה, ואי אימא ליה אישויה מזיד. אמר שם איבלע בארזא. אתיוה לארזא ונסרוה. כי מטא להדי פומא, נח נפשיה, משום דאמר: ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב (יבמות מ"ט ב).

ח. אתה מוצא שהוא הקדים התשובה, באמרו: ושבת עד ה' אלהיך וגו', וסמך ליה גאולה, באמרו: ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'. ואחרי גאולה תשובה. כמו שנאמר: ואתה תשוב ושמעת בקול ה' וגו'. ואחר התשובה השנית תוספת טובה גאולה, במה שאמר: והותירך ה' בכל מעשה ידך וגו'. ואחרי כן תשובה יותר חזקה, במה שאמר: כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך. והכוונה כי בהיותם שם בחולשתם בארצות אויבהם התחזקו בכס להתחיל התחלה במה שתעוררו לשוב אליו ולשמוע בקולו, עם שהמעשים לא יוכלו להיות שלמים, בהיותכם תחת עול הכותים. והנה כאשר יגיעוך כל אלו ההצלחות, כבר תוכל להתחזק יותר על התשובה מבראשונה. ר' יצחק עראמה, עקידת יצחק ק'.

ט. "שׁוּבָה אֵלַי כִּי גִאֲלֶתִיךָ. כי באמת קשה לעשות תשובה בעוד כוחו של עשו קיים, וקול וחומר הדברים, אם היה יכול להיות סיבה לחטא, כל שכן שהוא סיבה למנוע את התשובה. אך באם גאל ה' את ישראל כני"ל, וכחו של עשו נמסר ליד מלאכי משחית לעשות בו דין, שוב אין לו עוד כח לטמטם את הלב ולטמא את האויר, וע"כ אז, אחר יום הכיפורים נקל לעשות תשובה יותר מכל השנה כולה שם משמואל מועדים, מוצאי יום הכפורים תרע"ב וראה גם שפת אמת סוכות תרס"ב.

י. "העיקר הוא פשיטות ותמימות להאמין שבוודאי בוא יבוא לא יאחר, אך אסור לחכות לשום קץ, לומר שמן הראוי שיבוא בשנה זאת. כמו שטעו הרבה על שנה זאת, שנת ת"ר, שאמרו שבשנה זאת יהיה הקץ, וקלקלו הרבה בזה, כי גרמו כמה כפירות וחילול השם כידוע.

כי קץ הגאולה נמשך מבחינת דרכי ה' שהם בחינת משפט וצדקה שאי אפשר להבין כלל, כי הגאולה תהיה רק בצדקה וחסד חנם לבד כמו שכתוב: "למעני למעני אעשה". אך אף על פי כן יהיה בבחינת משפט. וזה בחינת מימרא הנ"ל: "אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה", היינו שיבינו שלפי מעשיהם אין תקווה חס ושלו.

כי בוודאי עיקר הגאולה תבוא רק על ידי תשובה ומעשים טובים, כמו שכתוב: "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב". אך אף על פי כן יהיה הכל רק בחסד ובצדקה. כי התשובה של שבי פשע, לא יהיה בה כוח להביא הגאולה, רק השם יתברך בחסדו וצדקתו יקרב הגאולה למענו. אך מחמת שאי אפשר להמשיך הצדקה וחסד, כי אם על ידי בחינת משפט, על כן ההכרח להמתין עד שיעשו קצת תשובה, שעל ידי זה יוכל בנפלאותיו להלביש הצדקה במשפט. ויקוים "ציון במשפט תפדה", על ידי "ושביה בצדקה" על פי ר' נתן, לקוטי הלכות חו"מ, מתנה ה. מתנת שכיב מרע אי' סעיף ל"ג.